

צילום: שבי רוטמן

נעים להכיר: גיטרן מובהק

מאת: אלון רוטשילד, רכז תחום המגוון הביולוגי

מה זה - יש לו צורה של גיטרה, רובץ על הקרקע, מוצא מזון בעזרת שדות חשמליים, ואסור לדוג אותו? הכירו את הגיטרן המובהק.

הגיטרן הוא דג לא שגרתי. אורכו מגיע עד 1.5 מ', הוא נראה מנושם, בניגוד לדגים רבים שיש להם צורה "הידרודינמית" כמו סירת מרוץ. המאפשרת להם לשחות במהירות. הוא מבלה את זמנו על קרקעית הים החולית, ונובר אחר בעלי חיים קטנים אותם הוא מאתר בעזרת רגישותו לשדות החשמליים שהם מייצרים.

איך הגיע הגיטרן לקרקעית, ולמה "יותר" על המרץ לשחות מהר יותר? דגים צריכים להתמודד עם הבעיה שגופם כבד יותר מן המים ולכן הם עלולים לשקוע. דגים שהשלד שלהם בנוי מעצמות (דגי גרם) המציאו לשם כך פטנט נהדר - שלפוחית שחייה, שמאפשרת להם לווסת את הציפה שלהם במים בהתאם לכמות האוויר שהם מחזירים לשלפוחית. לעומתם, הגיטרן שייך לקבוצת דגים שאיבדו את שלד העצמות שלהם, ובמקומו בנו שלד מסחוס, שהוא קל יותר מעצמות. ועדיין, דגי הסחוס צריכים לעשות משהו כדי שלא ישקעו לקרקעית. הכרישים פשוט שוחים ללא הפסקה בעזרת חבטות הזנב, ואילו הגיטרן פשוט יותר על הטירחה - ואימץ לו חיים על קרקעית הים. הוא מתקדם לאיטו בעזרת הנעת סנפירי החזה הרחבים שלו, שמקנים לו צורת גיטרה. כך עשו כל בני קבוצתו של הגיטרן, המכונים "בטאים". החבר הגדול ביותר בקבוצה זו הוא דג המנטה הענק, שמוטת "כנפיו" (סנפירי החזה המשמשים לתנועה) מגיע ל-9 מטרים! המנטה שייך לבטאים שחזרו מהקרקעית לשחייה במים הפתוחים. צורתו השטוחה וצבעו החום מאפשרים לגיטרן להתמזג עם הקרקעית, ולהסתתר מטורפיו בתוך גומה שהוא חופר לעצמו בחול, ורק עיניו מציאות

מעלה. בחודשי הקיץ בים התיכון הגיטרנים מתקבצים ללהקות רבייה. לזכר זוג אברי מין (קלספרים) בעזרתם הוא מפרה את הנקבה. העובר מתפתח בתוך רחם, ולבסוף הנקבה משריפה וולדות חיים.

הגיטרן המובהק מוגדר כמין בסכנת הכחדה על ידי ארגון שמירת הטבע העולמי.

בישראל, כמו כל קבוצת הבטאים, הגיטרן הוא "ערך טבע מוגן" בחוק גנים לאומיים ושמוחת טבע (הכרזת ערכי טבע מוגנים 2005). למרות זאת, עד לפני שנים בודדות לא נאכפה השמירה על מין זה, ודייגים נהגו לדוג אותו בכמויות גדולות ברשתות ייעודיות (רשתות "סלפוחים"), בעיקר לשיווק בעזה (הגיטרן אינו דג כשר למאכל על פי היהדות). הגיטרן גם עולה לעיתים קרובות כ"שלל לוואי" ברשתות ספינות המכמורת, החורשות את הקרקעית החולית ללא אבחנה בחיפושן אחר סרטני שרימפ.

מה אנחנו עושים כדי לשמור עליו? החברה להגנת הטבע מובילה בשנים האחרונות רפורמה כוללת להצלת הים התיכון, תחת הכותרת "דגים באחריות". במסגרת זו, אנו מקדמים הגבלות על הדיג באמצעות שינוי חקיקה, שינוי מבנה צי הדיג, והוצאת שיטות הדיג ההרסניות מהים. בין השאר, אנו פועלים לעצירת דיג המכמורת בישראל, ומבצעים מסעות הסברה אודות מינים מוגנים בקרב דייגים. בנוסף, אנו פועלים לקידום שמורות ימיות, ולהגברת האכיפה הימית. לאורך כך השקנו את אפליקציית sea

צילום: רוי גוילי

watch המאפשרת לציבור לדווח על מפגעים ימיים, לרבות על דיג או מכירה של חיות מוגנות כמו הגיטרן. דיווחים אלה מועברים ישירות למכשירים הסלולריים של הפקחים הרלוונטיים, ומאפשרים סגירת מעגל על העבריינים.

בואו להיות שותפים איתנו:

אז בפעם הבאה שאתם שומעים צליל גיטרה, הקדישו שנייה לחשוב על דג מוזר ששקוע בחול מתחת לנוים. אל תרכשו שרימפ או דגים שהגיעו מספינות מכמורת, ודווחו לנו באפליקציית Sea watch אם ראיתם גיטרן ברשת דיג או נמכר בחנות.

האפליקציה שמאפשרת לכם לעשות מהפיכה בשימור הטבע הימי. ראיתם צב ים או דולפין פצוע? הדיווח מושגר אלינו עם מיקום מדויק היישר מה-GPS שלכם, עם פרטי קשר ותמונות מתאימות, ומאתנו נשלח ישירות למרכז ההצלה של רשות הטבע והגנים.

צאתם על חוף הים וראיתם דייג פורש רשת לא חוקית בתוך שמורת טבע "ראש הנקרה"? הדיווח יגיע דרך המוקד שלנו ישר אל מנהל השמורה.

ראיתם מין מוזר של סרטן שלא ראיתם בעבר? כנסו ללשונית "מינים פולשים", אנחנו נדע מזה באותו רגע ומשם ניידע היישר את חוקרי אוניברסיטת תל אביב. אז חפשו את sea watch בחנות האפליקציות, תורידו, והצילו את הים התיכון. עם כמה מאות אלפי זוגות עיניים בים ובחוף, לא הייתי חוצה להיות עברין דיג או מזהם ים בתקופה הקרובה...